

ואחר כך בברנוביץ, כשהיו באים להנפש בעיר מגורי הורי הקדושים הי"ד אטוואצק, והיינו מתפללים יום יום בבית מדרשו של אדמו"ר הגה"צ רבי שמעון שלום קאליש מאמשינוב זצ"ל (הרה"ח ישראל איידלמן ז"ל, שערים כד אייר תשל"ח).

זה ייקח יותר מידי אם אלך ואמנה את כל אלה מגדולי ישראל שבאו לאוטבוצק וביקרו בבית הרבי מאמשינוב, ונמצאים כבר בעלמא דקשוט. ברצוני להזכיר רק אחד שיבדל לחיים טובים וארוכים, וזכיתי גם כן להכירו מבית הרבי מאמשינוב, וזה כ"ק אדמו"ר הרמ"מ מלובביץ שליט"א, שהיה בא יחד עם חותנו הגה"ק הריי"ץ נ"ע, ועם היותו עדיין צעיר ועול לימים, כבר הכירו בו סימני גדלות מובהקים. היה ער ומתערב בשיחות הקודש, וכבר אז הספקנו לראות עד כמה שחתנו הצעיר של הרבי מלובביץ בקיא בכל חדרי תורה. ונשאל בתוך השיחות שאלות הלכתיות, ותשובותיו היו שגורות בפיו בכל חדרי התורה (הרה"ח ישראל איידלמן ז"ל, שערים ט תשרי תשל"ז).

על אחד מבעלי התפלה של יום הכפורים בבית מדרשו של הרבי מאמשינוב באוטבוצק, ברצוני להתעכב במקצת, כי חבל מאד ונחטא לאמת אם ניתן לדמות הוד כזו להשתכח מישראל.

היה זה רבי יצחק זוואלינר. כמו יצחק אבינו הראשון, היה זה "עולה תמימה" כולו קודש לה'. הוא היה אחד מגדולי היחסנים, בן לגדולים וקדושים בישראל. את השם "יצחק" קיבל על שם סבו הגדול ראש שושלות הזהב ווארקא, אמשינוב, סקרנוביץ, ביאלא, אלכסנדר, סטריקוב ועוד. הרה"ק ר' יצחק מווארקא, שהיה אבי אמו. ושם אביו היה רבי הערש מרדכי, בנו של הרבי ר' אברהם משה, בנו ומ"מ של הרבי ר' בונם מפשיסחא נ"ע. מלבד יחוסו הגדול, היה לו יחוס עצמי, צדיק נשגב, וקדוש עליון. ולמרות שגדולים וצדיקים ומאות רבות של חסידים ואנשי מעשה רצו לשים על ראשו נזר עטרה ולהכתירו כאדמו"ר, הוא ברח מזה, ועד לשנות חייו האחרונות התפרנס מיגיע כפיו מזה שהיה סוחר על הקומות של בתי וורשה הגבוהים יין כשר לקידוש. הוא היה מלא קסם אישי. כל הגה שיצא מפיו היה מלא חן.

רבי יצחקיל נפטר באחד מימי אדר³ תרצ"ד, והרבי הרש"ש מאמשינוב היה אז בארץ ישראל, ובנו הרה"ק הרי"מ חזר, ובא במיוחד לאוטבוצק, שם נפטר, לסדר את הלווייתו. ובמילי דהספדא שאמר עליו, אמר: "רבי יצחקיל, מלבד מעשיו הנאים והטובים, הוצק חן בשפתותיו"⁴.

³ ראה הערה הבאה בה הובא שנפטר באחד מימי חנוכה.

⁴ בעיתון שערים ט תשרי תשמ"א – כותב הרה"ח ישראל איידלמן ז"ל: אחד מגדולי היחוס, שגם יחוס עצמי גדול היה לו, עובד ה' וצדיק נסתר שהסתופף בצל כ"ק אדמו"ר הרש"ש מאמשינוב כאחד מחסידיו ושמו ר' יצחקיל מעיירה זוולין. היהודי הזה התהלך בצדי דרכים כאיש פשוט, ורק מעטים שהתבוננו בו בעין פקוחה וחדה תפסו שלפניהם עובד ה' במסירות נפש בסתר ובהצנע לכת.

אלה שהתבוננו בדרכיו והכירו את קדושתו ורום ערכו, וכאלה היו רבים, רצו להכתירו לרבם, אבל הוא סירב. כל זמן שכוחו היה אתו התפרנס מיגיע כפיו והיה מתהלך ומטפס על הקומות הגבוהות בורשה למכור יין לקידוש במידה

כשהיה מיסב בשולחן הרבי בליל שב"ק, היה הרבי מכבד תמיד את ר' יצחקיל לשיר "מנוחה ושמחה", והיה כל כך נעים ומתוק לשמוע, ואבי הקדוש הי"ד היה מבקש ממני תמיד לשיר את שירו של ר' יצחקיל.

ביום הכפורים האחרון לחייו, זכיתי לשמשו ולעמוד לידו כל היממה. ומעשה שהיה כך היה:

בקיץ תרצ"ד, היה הרבי מאמשינוב עם משפחתו בארץ ישראל. לפני נסיעתו⁵, הוא ביקש להחזיר את ר' יצחקיל, שהיה אז כבר זקן וחלש, לביתו באוטבוצק בכדי להשגיח עליו מקרוב. ובאותו הקיץ, גר בדירת הרבי באוטבוצק חתן אחיו, הרבי הקדוש רבי שמואל שלמה מראדזין הי"ד, ונשאר שמה עד אחרי החגים.

קרוב לימים הנוראים נחלש רבי יצחקיל מאד, והרופאים אסרו עליו לצום ביום הכפורים. לפי בקשתו, הורידו בערב יום הכפורים את מיטתו לחדר הרבי שעל יד בית המדרש, בכדי שיוכל לשמוע ולהתפלל עם הציבור.

הרבי מראדזין העמיד ליד מיטתו שולחן, חיפש שעון טוב, הכין מיני מזונות וחלב, הכין את הכוס המחזיק פחות משיעור, וכן חתך חתיכות עוגה ופקד עלי לעמוד לידו ולהסתכל בעיניו ובשעון משך כל היממה, ולשים בפיו לטעום ממה שהכין לפי השעון בפחות מעשר דקות כדין חולה אשר אוסרים עליו לצום ביום הכפורים. ועד היום, כשאני נזכר ביום כפורים זה, אני מודה להשם יתברך על זה שזיכני לשמש איש צדיק נשגב כזה, בן לאבות גדולי ומורי עם ישראל כאלה, בחודשי חייו האחרונים.

ובמשורה. כל פעם שהיה בא לרבו הרש"ש באטוואצק לשבת ומועד, היה אבי מייעץ לי, הסתכל היטב היטב וראה בעיניך את דרכיו ומעשיו של יהודי יקר וקדוש כזה, למד מדרכיו ומעשיו.

לעת זקנה כשחלש ולא היה כבר לו במובן הפיזי כח להתהלך ברגליו ולהרויח את לחמו כהרגלו, הקצה לו הרבי הרש"ש דירה בביתו באטוואצק והוא ישב על התורה ועל העבודה – עבודת השי"ת, כשאדמו"ר הרש"ש מאמשינוב דואג לפרנסתו.

אינני שוכח אותם לילות שב"ק כשהיה ר' יצחקיל יושב ליד שולחנו הטהור של הרבי בשעות המאוחרות באמשינוב, הרבי היה מכבד אותו לשיר את זמר 'מנוחה ושמחה' והיה שר כל ליל שב"ק אותו ניגון. כמה נהננו ממתיקות שבזמירותיו.

באחד מימי חנוכה של שנת (תרצ"ה) [תרצ"ד] נפטר בשם טוב בביתו של אדמו"ר הרש"ש מאמשינוב, בנו אדמו"ר הריי"מ כבר חזר אז מארץ ישראל והוא טיפל בהלוויתו, הוא הובא לקבורה באוהל זקנו הגדול הרבי ר' אברהם משה מפשיסחה, ובהספדו אמר עליו בזה"ל: רבי יצחקיל היקר, מלבד יחוסו מצד אבותיו הגדולים, ויחוס עצמו כצדיק נסתר ובעל מעשים טובים, הוצק חן בשפתותיו.

⁵ נסיעתו היתה בסוף חודש אדר תרצ"ג.

הארכת במקצת בתיאור דמות דיוקנו של רבי יצחקיל. והוא, כל זמן שכוחותיו אפשרו לו, היה עובר בבית מדרשו של הרבי ר' שמעון שלום מאמשינוב לפני התיבה לתפלת נעילה. הוא זצוק"ל, בקולו הערב ובפיו המתוק מלא החן כל כך הנעים לשומעיו את שעת הנעילה, שעת הצום האחרונה, והרגשנו בשעה זו עונג שאין לתארו במילים (הרה"ח ישראל איידלמן ז"ל, שערים ט תשרי תשל"ז).

האדמו"ר רבי שמעון שלום זצ"ל נשא בגיל 15⁶ את בת דודו ר' ישעיה'לה מפשיסחה וסעד 'קעסט' על שולחנו. כבר אז הכירו הכל את גדולתו בתורה, שקידתו הגדולה וצדקתו הנפלאה והתפעלו מהדרת פניו וטוב לבו. מיוזענו רבי משה אהרן בויס המעלה בפני את התקופה הזאת מספר, שהאדמו"ר זצ"ל התרועע אז עם אברכים מחסידי אלכסנדר שעליהם נמנה אף ר' משה אהרן, ועסק אתם יחד בתורה ובחסידות. הידידות ביניהם היתה גדולה מאוד ור' שמעלי' זצ"ל היה מפעם לפעם אף מתעסק ודוחף אותם קצת מתוך אהבה וחיבה. ואז אמר לו רבי משה אהרן: מה אתה מתעסק ודוחף אותנו, הלא בראשך יש לך כבר משהו אחר והנך לובש כבר להלכה "מכנסיים לבנים"... ר' שמעלי' היה כבר אז מפורסם בצדקתו ובדקדוקיו בקלה כבחמורה, ורבי משה אהרן מספר לי כל מיני פרטים מפליאים, וביניהם, שבשבת לא רצה בשום אופן שמישהו יגיש לו כוס מתוך חשש לשמירה מדוקדקת של דיני שבת, אלא הוא בעצמו מזג לו את כוסו.

אחרי שגמר את ה'קעסט' בפשיסחה חזר לאמשינוב. בשעת מלחמת העולם הראשונה עבר יחד עם אביו רבי מנחם לוורשא. ועם פטירת אביו התחיל להנהיג את עדתו בוורשא. היה אהוב על כל גדולי האדמו"רים וציבור חסידיהם וכן עם כל אדם ואדם ופשוטי עם. לשולחנו אשר רגיל היה לערוך בשעות הלילה המאוחרות נהרו הרבה חסידים אחרים וביניהם רבים מחסידי גור ובראשם ר' שמחה ברודר שהיה נמנה עם משפחת חצר גור, והוא זצ"ל אהבם קרבהם וכבדם מאוד.

כשגברה עליו חולשתו ועל פי פקודת רופאים היה צריך לגור במקום אויר צח, קנו לו חסידיו וילה באוטבוצק, שם הנהיג את עדתו ('דגלנו' תשרי תשט"ו), הרב חנוך אברמוביץ בשם רבי משה אהרן בויס ז"ל).

רבי משה אהרן בויס נכח פעם כשנכנסו אל הרבי רש"ש שני אברכים חסידיים והתלוננו בפניו על אחד מחסידיו שבאחת העיירות שאינו מרים תרומה כמסת ידו למען החזקת המקוה המקומי, והרבי ענה להם שישתדל להשפיע על חסידו זה למען הסדר הדבר. אולם האברכים – לא נחה דעתם והחלו להתקצף. אולם הוא חזר על אמריו בנחת עוד פעם ועוד פעם, וכל דבריו בנחת ובשלוה, אולם הם המשיכו בשלהם, ואני רציתי לסטור להם על פניהם, אולם הרבי הרגיש בכך

⁶ הרבי רש"ש נולד י"א תמוז תרמ"ג ונישא ב-ר' חשון תר"ס.